

له بارو دوخی ئیستای کاروانی روشنبیری کوردی ماندا
هونه ری شانۆ رۆلکی گرنگو کاریگر له ریزهوی کاروانه که دا
دهگیریت .

هه روا هونه ری شانۆ له ریزی پیشه وهی هونه ره
جوانه کانی تر دا ده وهستیت له بواری کارتیکردنه سه ر
جه ماوه رو هوشیار کردنه وهی .

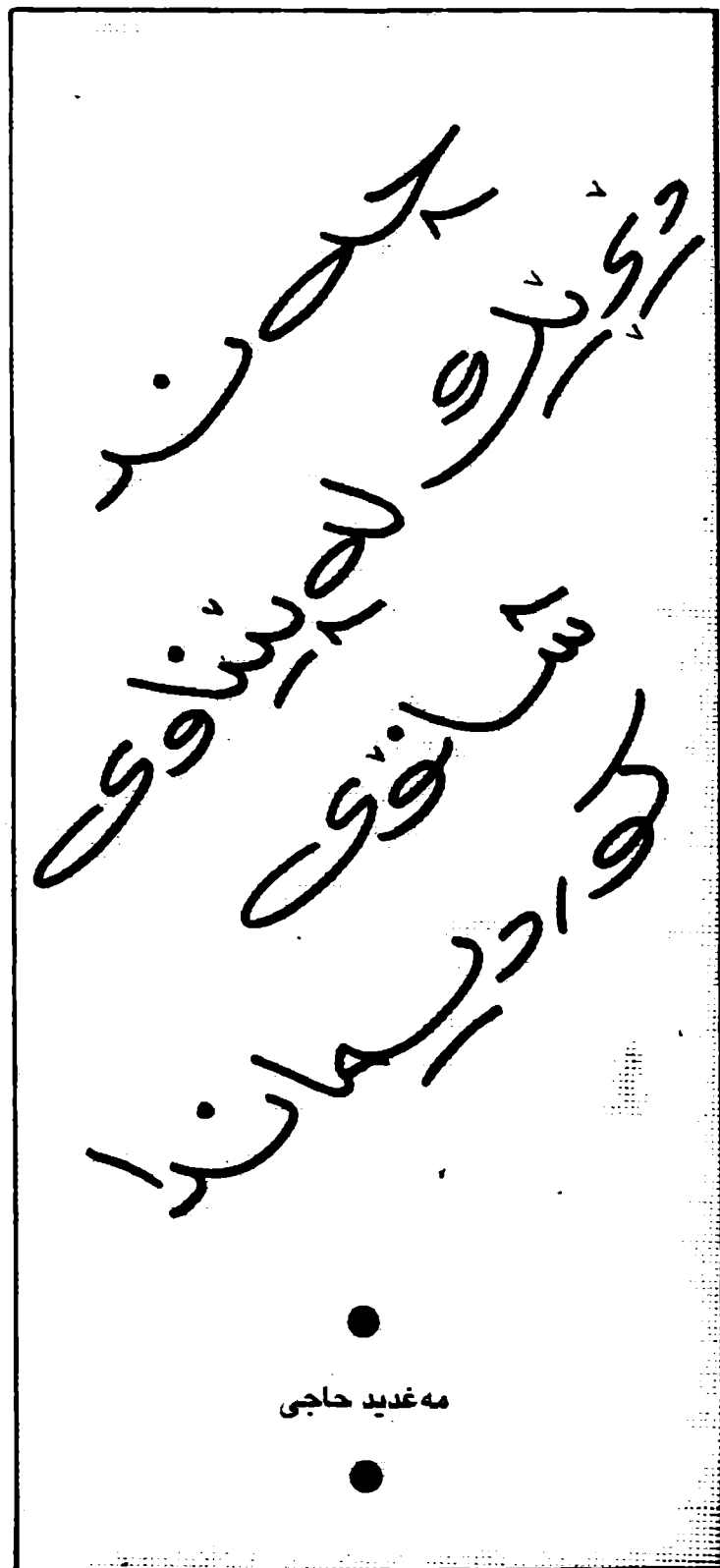
جا بویه نووسین ده رباره ی شانۆی کوردی مان زۆر
هه لده گریته و گه لیک لقی ئی ده بیته وه .. ئیمه ییش له م وتاره ماندا
له چند مه سه له یه کی گرنکی په یوه ندی دار به م هونه ره
زیندوو هه میسه کاریگره له لای خوماندا ده دوین .

● رهخنه و رهخنه ی شانۆیی :

سه ره رای لیکۆلینه وهی زۆر ئی دووان و فره نووسین
ده رباره ی رهخنه به شیوه یه کی گشتی و لقه کانی به شیوه یه کی
تایبه تی له بواره روشنبیری په جور به جوره کانماندا کاریکی
ئاسایی په که بیرو رای هه موو نووسه روره خنه گره کان له باره ی
ریبازیکی تایبه تی له رهخنه سازیدا یه که نه گریته وه . بی شک
ئهمه ش نیشانه ی په ره سه نندن و بزووتنه وهی ریره وهی
روشنبیری کوردی هاوچه رخمان و به ره و پیشه وه چوونیه تی .

راسته هه موو لایه کمان هه ست به گه لیک دیارده ی زیان به خش و
چه وت ده که یین له بواری رهخنه سازی دا و ئه م دیار دانه ش ته نیا
له شیوه ی رووکاری و رای سه رپی یی ده بربرین خویان نانۆینن و
به س به لکو هوی تایبه تی و په یوه ندی دوستایه تی یان ناحه زی
نیوان رهخنه گرو خواهن به ره مه می رهخنه ئی گیراودا یا به زه یی
هاتنه وه به ده قی ئه ده بی .. هتد کار ده که نه سه ر میزاجی
هه ندیک له رهخنه گره کانمان و ده یان که نه سه نگی مه که ک .
بی گومان ئه نجامی ئه مه ش هه مووی به زیان بو سه ر
ئه ده به که مان و بزووتنه وهی رهخنه سازی کوردی دا
ده که زینه وه .

له باره ی رهخنه و لقه کانی یه وه ئیمه لیره دا مه به ستمان
رهخنه ی شانۆیی و رهخنه گرتن له رهخنه ی شانۆیی یه که

په یوه نږدې یان له لایه که وه به رهځنځی ته ده بی یوه هه په له لایه کی تریشه وه به لږیک له رهځنځی هونځی ده درینه قه له م .

زور جار ده بینین یا ده بیسین که نووسه ریک وتاریکی . مخنه یی ده رباره ی شانوگه ری په کی پیشکه ش کراو له گوډارنیکدا بلاو ده کاته وه چه ند که سیکي لږ دینه وه لام و گله یی - مریین .. به تایبه تی له ریزی نه و هونځه ندانه ی که ه ستاری یان له پیشکه ش کردنی به ره مه رهځنځی لږ گیراوه که کړووه به نیازی گوايه به رگری کړدن له خوځیان و شکانده وه ی خوځن رهځنځه که که دیاره به دلپان نه بووه و زور ستایشی نه کړوون و ! هه ندیک جاریش ده لین خاوه ن رهځنځه که هه موو مه رجه کانی رهځنځه گری هونځی پسیوړی تیا به دی ناکری و تاره زا بی په کی ووردیشی له هه موو کون و که له به رو لایه نه کانی ! هونځی شانوډا نی په بو یه رهځنځه کی رهت نه که یه وه !

نه مه و له کاتیکدا بزووتنه وه ی شانوی کوردی مان له بارو نوخی نیستای دا پیو پستی به سه رنچ و بیروړاو رهځنځی دروست که ری هه موو دلسو زانی هه یه و به هیچ شیوه یه ک رهوا نی په که دیارده ی نه بوونی یا که می رهځنځه گری هونځی پسیوړی نه م بواره له گوډه پانی رهځنځه سازی کوردی ماندا ریگا له هر بیله ریکی خاوه ن قه له می دلسو زو هوشیار بگریت که بیه وی به وتارو سه رنچ و بیروړای رهځنځه گرانه له سه ر لاپه په ی گوډارو روژ نامه کانماندا شانوگه ری په پیشکه ش کراوه کان هه لیسنه نگینیت .

خو نه گه رات و سه رنچ و بیروړاو توانای هه موو لایه کیش ده رباره ی به ره میکی پیشکه ش کراو په کیان نه گرت ه وه و چون یه ک نه بوون نه مه شیان کاریکی ناسایی په و دیاره نیشانه ی زیندوی و بزووتنه وه ی ژیان کی کومه لایه تی و روشنبیری مانه .

● نووسین و وه رگیرانی ده قی شانوی :

ناشکراه که هه بوونی ده قی شانوی به نرخ مه رچیکي بڼه په تی په بو په ره سه نندن و سه لماندن و بوونی شانوی کوردی مان .

تا چه ند سالیکی که م له مه و بهر که می ده قی خو مالوی وه رگیردراو کو سیکي که وره ی به رده م به ره و پیشه وه چوونی نه م بواره روشنبیری په پیشه نگه بوو . به لام جیگای خو شحالی په که له سه رته ای حه فتاکان به م لاره هه ست به بایه خدان به نووسینی چیروکی شانوی خو مالوی وه رگیرانی ده قی جیهانی سه رکه وتوو بو سه ر زمانی کوردی ده کړیت و کومه لیک چیرو ک نووس و نووسه نه سپی خوځیان له م بواره دا تاوداوه و به ره می سه رکه وتووشیان وه ده ست داوه .

هه روا دیارده یه کی دلخوشکه ره وه ی تر له م میانه دا هه ست پی ده کړیت که نه ویش هه ولدانی که لک وه رگرتنه له فولکلورو که له پووری نه ته وایه تیمان بو نووسین و ناماده کوردی ده قی خو مالوی ره سه ن له لایه ن هه ندیک له برا ده رهینه ره کان و نووسه ره کانمانه وه ، نه م جوړه هه ولدانه ش له یه ک کاتدا چه ند نه نجامیکي چاک وه ده ست ده دات وه کو :

1 - تاوړ دانه وه له که له پووری نه ته وه که مان و مامه له کړدن له که لیدا وه کو سه رچاوه یه کی ده وله مند بو دارشتنی به ره می نه ده بی ره سه ن .

2 - پاراستن و نه فه وتان و فه راموش نه کوردی که له پوورو فولکلورو زیندو کړدنه وه یان و ناساندنیان به نه وه کانی نیمروو دووا روژ .

3 - ده رهینه ریک که ده قیکي شانوی له به ره میکی فولکلوری په وه ناماده ده کات یا پشت بابه تیکی فولکلوری ده به ستیت وه کو سه رچاوه بو نووسینی چیروکیکی شانوی یا شانوگه ری یه ک ، ده زانی چون نووسینه کی واپینیته به ره م که بو پیشکه ش کوردی له سه ر شانو بگونجیت و حیوارو سیناریوو مه رجه هونځی په کانی تری نووسینی شانوی تیا دا بره خسینیت هه روا له رووی هه لېژاردنیشه وه ده زانی چ جوړه بابه تیک هه لېژیریت و بینووسیته وه ..

4 - له نه نجامیشدا کومه لیک چیروکی شانوی له به ری ره نجی برا ده رهینه ره کانمان ده که ونه کتیبخانه ی کوردی په وه .

گوفاره‌کانی (روژی کوردستان) و (به‌یان) و (کاروان) پیش له بواری خزمه‌تکردنی شانوی کوردی ماندا له م سالانه‌ی دوابی دا سه‌روژماره‌یه‌کیان بو شانوته‌رخان کردوو و کومه‌لیک ده‌قی خومالی و بیانی وهرگێردراویان خستوته به‌ر ده‌ستی تیه هونه‌ریه‌کانمان که تاکو نیستا زوریان دهره‌ینراون و له‌سه‌ر شانوکانی کوردستان و شاشه‌ی ته‌له‌فزیونی ته‌ئمیددا پیشکه‌ش کراون .

مه‌سه‌له‌ی بایه‌خ دانیش به‌ وهرگێرانی ده‌قی جیهانی بو سه‌ر زمانی کوردی هر له‌ سه‌ره‌تاوه له‌ لایه‌ن نووسه‌رو وهرگێره‌کانمانه‌وه تا راده‌یه‌ک بایه‌خی به‌ی دراوه‌و پیشکه‌ش کردنی ده‌قی جیهانی‌ش له‌سه‌ر شانوکانماندا بوته‌هویه‌کی کاریگه‌ر له‌ پیناوی ناشناکردنی بینه‌رانمان به‌ ده‌قی شانویی جیهانی و موتوربه‌کردنی به‌ره‌مه‌ هونه‌ریه‌کانمان به‌بابه‌تی مرو‌فایه‌تی که‌له‌ پیشکه‌وتوو نازادیه‌خوازه‌کانی جیهان .

له‌م برووه‌وه‌ش پینوسته‌ سه‌ری ریزو خوشه‌ویستی بو تیه‌ شانویی به‌کانی شاری سلیمانی دابنه‌وینین که له‌ بواری پیشکه‌ش کردنی ده‌قی جیهانی سه‌رکه‌وتوو دا ده‌وری پیشه‌نگیان گێراوه‌و له‌ ماوه‌ی دوازه‌سالی رابوردو دا زیاتر له‌ سی (30) ده‌قی جیهانی په‌سندکراویان له‌سه‌ر شانوکانی شاری سلیمانی دا پیشکه‌ش کردوو که دیارترینیان نه‌مانه‌ن :

1 - شای خیناوی ، نووسینی لورکا وهرگێرانی شیرکو بی‌که‌س و دهره‌ینانی نوزاد مجید .

2 - نرخی نازادی ، نووسینی عمانوئیل روبلس وهرگێرانی طالب به‌رزنجی و دهره‌ینانی غازی بامه‌رنی .

3 - پيسکه‌ی ته‌رپه‌ر ، نووسینی مولیر وهرگێرانی نوری وه‌شتی و دهره‌ینانی نه‌حمه‌د سالار .

4 - جه‌نابی موفه‌تیش ، نووسینی گوگول ناماده‌کردنی روف حسن و دهره‌ینانی نه‌حمه‌د سالار .

5 - دکتوری تیلا ، نووسینی مولیر ناماده‌کردنی وهرگێرانی ره‌فیع چالاک و دهره‌ینانی عبودل حمه‌ جوان .

6 - ته‌نه‌که ، نووسینی په‌شارکه‌مال ناماده‌کردنی فواد مجید میسری و وهرگێرانی شکر مصطفی و دهره‌ینانی نه‌حمه‌د سالار .

7 - هاواریکی تاساو ، نووسینی دستوفسکی ناماده‌کردنی و دهره‌ینانی جه‌لیل زه‌نگه‌ نه .

8 - راستیه‌که‌ مرد ، نووسینی عمانوئیل روبلس وهرگێرانی نازاد حمه‌ بچکول و دهره‌ینانی عوسمان چیاور .

9 - خوازبینی ، نووسینی ماکس رینیه وهرگێرانی په‌شکوناکام دهره‌ینانی ته‌ها خلیل .

10 - شیرین و فه‌هاد ، نووسینی نازم حیکمه‌ت وهرگێرانی عومه‌ر عالی نه‌مین و دهره‌ینانی جه‌لیل زه‌نگه‌ نه³ .

به‌لام هر له‌ باره‌ی وهرگێران و پیشکه‌ش کردنی ده‌قی جیهانی په‌وه‌ ده‌مانه‌وی گه‌یه‌کی دوستانه‌ش له‌ هه‌ندیک له‌ تیه‌ شانویی به‌کان و برا روژنامه‌ نووسه‌کانمان بگه‌ین ، چونکه‌ ده‌بینین هه‌ندیک جار که شانوگه‌ری په‌کی وهرگێردراو پیشکه‌ش ده‌کریته‌ له‌ کاتی پێو‌هاگه‌نده‌کردن بو به‌ره‌مه‌که‌و له‌ سه‌ر نووسینی له‌ گوشارو روژنامه‌کانماندا ناوی وهرگێری شانوگه‌ری په‌که‌ پشت‌گویی ده‌خریته‌و ته‌نیا به‌ ناو هینانی نووسه‌ره‌ بیانی په‌که‌و دهره‌ینه‌ره‌که‌ی ده‌وه‌ستن ..

نه‌مه‌و له‌ کاتی‌دا نه‌گه‌ر بیه‌ت و هه‌لبژاردن و وهرگێران و بلاوکردنه‌وی وهرگێره‌کانی لای خومان نه‌بوونایه‌ بو نه‌م به‌ره‌مانه‌ی که‌ وهریان ده‌گێرن و بلاویان ده‌که‌نه‌وه‌ شانوی کوردی مان به‌رده‌وام به‌ ده‌ست نه‌بوونی ده‌قی وهرگێردراوی جیهانی په‌وه‌ ده‌ینالاندو هه‌ولو ته‌قه‌للای نه‌م وهرگێرانه‌ش هه‌چی له‌ هه‌ولو ته‌للای نووسه‌ره‌ بیانی په‌کان که‌ متری په‌ بو شانوی کوردی مان جا بو ناویان له‌ گه‌ل ناوی نه‌واندا نه‌یه‌ت و ریزی هه‌ردوو لایان وه‌کو په‌کتری نه‌گیریت ؟ .

● به‌رمو پینگه‌یانندی بینه‌ری راسته‌قینه‌ی شانوی .. :

بینه‌ران مه‌ودای سی‌یه‌می سه‌ره‌کی شانۆ پێک ده‌هێنن له
 دواى ده‌قو ، شانۆ ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر شانۆدا پێش‌که‌ش ده‌کریته
 هه‌روا بینه‌ران و شانۆ هه‌ر لایه‌کیان ته‌واوکه‌ری لایه‌که‌ی
 تریانه‌وه‌هیچ کامیکیان بێ ئه‌وی ته‌ر بایه‌خ و بوونی نابێت .
 ده‌وله‌مه‌ندی و په‌ره‌سه‌ندویی شانۆش ده‌وله‌مه‌ندی و
 په‌ره‌سه‌ندویی بینه‌ران ده‌گه‌یه‌نیت و پێچه‌وانه‌ی ئه‌م
 بو‌چوونه‌ش راست ده‌رده‌چیت .

بویه هه‌ر هه‌ل‌دانیک به‌ره‌و خولقاندن و پێگه‌یاندنی
 بینه‌ری راسته‌قینه له‌ شانۆی کوردی ماندا ده‌بێ له‌ سه‌ره‌تاوه
 به‌ هه‌ل‌دان و خه‌زمه‌ت‌کردنی راسته‌قینه‌ی شانۆی
 نه‌ته‌وايه‌تیمانه‌وه‌ ده‌ست به‌ بکات ..

به‌لام سه‌ره‌رای بایه‌خ و گه‌رنگی په‌ی‌په‌وه‌کردنی ئه‌م
 راستی‌یه‌ی سه‌ره‌وه‌ پێویسته‌ بینه‌ری کورد له‌ شانۆدا :

1 - به‌ هۆش‌مامه‌ له‌ گه‌ل ئه‌م به‌ره‌مه‌ شانۆگه‌ری‌یه‌دا بکات
 که‌ ده‌ی‌ببینی نه‌ک به‌سۆز ..

2 - هه‌ولی که‌ک وه‌رگرتن بدات له‌ شانۆگه‌ری‌یه‌ی که‌ ماوه‌ی
 یه‌ک دوو سه‌عات له‌ هۆلیکی ساردو سو‌ر له‌ زستاناو گه‌رم و
 دووکه‌ لاویش له‌ هاویندا له‌ به‌رامبه‌ری داده‌نیشیت !

3 - به‌ وینه‌ی ره‌خه‌گر بپروانیت هه‌ر به‌ره‌میکی شانۆی و
 یاره‌تی ده‌ره‌ینه‌رو نه‌کته‌ره‌کان بدات له‌ راست‌کردنه‌وه‌ی
 هه‌ل‌و ناته‌واوی‌یه‌کان و په‌ی‌وزبایی سه‌ره‌که‌وتنه‌کانیشیان لێ
 بکات و چه‌پکه‌ گۆلی خۆشه‌ویستی و ریزلێنان له‌ گه‌ل خۆیدا
 به‌ریت و له‌ دواى کوتایی بێ هاتنی هه‌ر شانۆگه‌ری‌یه‌کی
 سه‌ره‌که‌وتوو پێشکه‌ش به‌ ده‌ره‌ینه‌رو نه‌کته‌ره‌کاتی بکات .

4 - پێویسته‌ برا ده‌ره‌ینه‌ره‌کانیشمان هه‌ولی بزواندنی
 چه‌پله‌ی بینه‌ران و خولقاندنی پێگه‌نینی زیان به‌خش نه‌دمن له
 رێگای پێشکه‌ش‌کردنی هه‌ندیک به‌ره‌می میلی و فولکلۆری
 تراژیدی یا کۆمیدی راده‌نزم له‌ رووی دارشتنی هونه‌ری و
 ناوه‌روکی بابه‌ته‌کانیان و شیوه‌ ده‌ره‌ینانی سۆز بزوینی چه‌پله‌ و
 هه‌را خولقین ، یا فرمیسک بێ هه‌له‌واندنی ته‌ماشاکه‌ران و
 هه‌ل‌دان بو‌راکیشانی زۆرتین ژماره‌یان بو‌ناو هۆلی شانۆکانی
 له‌م بابه‌تانه‌یاندان له‌سه‌ر حیسابی پێشکه‌ش‌کردنی به‌ره‌می
 راده‌به‌رز له‌ رووی ناوه‌روکی شو‌ر‌شکێرانه‌ی ده‌قه‌کان و
 ده‌ره‌ینانی دا‌هینه‌رانه‌وه‌ له‌بژاردنی ئه‌کته‌ری به‌توانا ..

به‌کورتی ده‌لێم پێویسته‌ برا ده‌ره‌ینه‌ره‌کانمان له‌م جو‌ره

به‌ره‌مانه‌یاندان هه‌ول بدن زیاتر له‌ گه‌ل هۆشی بینه‌راندا بدوین
 نه‌ک هه‌میشه‌ هه‌ر له‌ ته‌له‌کانی سۆزیان بدن و فرمیسکیان له
 چاواندا هه‌لبه‌وه‌رینن یان به‌ هۆی خولقاندنی دیمه‌نی کۆمیدی
 رووت له‌ ده‌ریای پێگه‌نینیان نقووم‌بکه‌ن و له‌ هۆش‌خۆیان
 به‌رنه‌وه‌ .. تا‌کو شانۆکه‌مان بپێته‌ خاوه‌نی بینه‌ری راسته‌قینه‌ی
 خۆی و بتوانیت به‌ روێ فیرگه‌ و مامۆستای سه‌ره‌که‌وتوو کۆمه‌ل
 هه‌لبستیت .

هه‌ر له‌م رووه‌وه‌ش هه‌قمانه‌ گله‌پێکی برایانه له‌ به‌شیک
 بینه‌رانمان بکه‌ین که‌ له‌ کاتی پێشکه‌ش‌کردنی هه‌ندی
 شانۆگه‌ری .. له‌ ناو هۆلی شانۆکاندا ده‌یکه‌نه‌ فیکه‌گنیشان و
 چه‌پله‌لێدانی نادروست و زیان‌به‌خش . جاری‌وايش هه‌یه‌ قاقای
 پێگه‌نینیان ده‌نگه‌ده‌داته‌وه‌ ..

جا ئه‌م بینه‌رانه‌ به‌م جو‌ره‌ هه‌لس‌وکه‌وتانه‌یاندان له‌ لایه‌ک
 سه‌ر له‌ بینه‌رانی تر .. ئه‌وانه‌ی به‌ نیازی که‌ک وه‌رگرتن سه‌یری
 به‌ره‌مه‌کان ده‌که‌ن ، ده‌شیوینن و له‌ لایه‌کی ته‌ریشه‌وه
 ده‌یسه‌لینن که‌ ته‌نیا بو‌را بواردن و وه‌خت‌کوشتن بو‌بینینی
 شانۆگه‌ریه‌کان ده‌چن .

له‌م باره‌یه‌وه‌ ده‌مه‌وی له‌ دوای [ئه‌کته‌ریکی کورد] هوه
 دووباره‌ په‌نجه‌ بو‌وته‌یه‌کی به‌نرخ‌ی بریخت رابکیشم که
 گوتویه‌تی :

[هه‌ندیک له‌ بینه‌ران که‌ دینه‌ بپیننی شانۆگه‌ری‌یه‌ک وا
 ده‌زانن ئه‌و پاره‌یه‌ی ده‌یده‌نه‌ بلیته‌که‌ داویانه‌ به‌ بو‌ینباغیک ،
 کراسیک ، شتیکی له‌و بابه‌ته‌ .. ته‌نیا وه‌خت‌کوشتن گه‌رنکه
 لایان . ئه‌مانه‌ مه‌رفووزن له‌ شانۆدا به‌لام هه‌ندیکه‌ که‌ دینه‌
 هۆلی شانۆیه‌که‌وه‌ بو‌نه‌وه‌ی جه‌نگیک له‌ هۆشیاندا به‌رپا‌بکه‌ن ،
 ده‌یانته‌وی له‌ عه‌قله‌وه‌ بپروانته‌ ئه‌و به‌ره‌مه‌و خۆشیان . ئه‌مانه
 بینه‌ری راسته‌قینه‌ن] ۳ .

په‌راوینمه‌کان :

(1) - شانۆ ، بلاوکراومه‌یه‌کی نه‌قابه‌ی هونه‌ره‌ندانى سلیمانی‌یه‌ له
 سانی 1989دا ده‌رچوو ، ل 52 تکه‌و 88 . ده‌سته‌ی نووسه‌رانی ئه‌م
 بلاوکراومه‌یه‌ له‌م به‌ریزانه‌ پێک هاتوو : 1 - کلوه‌ی ئه‌حمه‌د میرزا
 2 - جه‌ه، دلپه‌ک 3 - آزاد جلال 4 - عب‌دول‌خه‌مه‌ جوان .

(2) ئه‌کته‌ریکی کورد ، بینه‌ر له‌ شانۆی کوردیماندا ، پاشکوی
 روژنامه‌ی عیراق ، ژماره‌ 17 ته‌مموزی 1978 .